

haridus- ja teadusministri käskkirjaga „Haridus- ja teadusministri 21. juuni 2017. a käskkirja nr 148 „Mobiilsusstipendiumi programmi „Kristjan Jaagu programm“ kinnitamine“ muutmise

Kristjan Jaagu programmi tingimused

1. Dokumendi eesmärk ja kehtivus

- 1.1. Käesoleva programmidokumendiga luuakse Kristjan Jaagu programmile (edaspidi *programm*) ühtne õiguslik raamistik Haridus- ja Teadusministeeriumi (edaspidi *ministeerium*) haldusalas.
- 1.2. Programmidokument kehtestatakse perioodiks 2017–2021 ja seda rakendatakse konkurssidele, mille raames toetatavad tegevused toimuvad alates 2017/2018. õppeaastast.

2. Programmi juhtimine

- 2.1. Programmi elluviimist rahastab ministeerium. Igal aastal sõlmib ministeerium Sihtasutusega Archimedes lepingu, mille alusel programmi tegevusi ellu viiakse ja rahastatakse.
- 2.2. Elluvijjana vastutab programmi koordineerimise ja täitmise eest Sihtasutus Archimedes. Elluvijja juhindub oma tegevuses programmi eesmärkidest, kinnitatud juhenditest, programmi nõukogu otsustest ja ministeeriumi suunistest.
- 2.3. Programmi täitmist juhib Kristjan Jaagu programmi nõukogu (edaspidi *nõukogu*), mille koosseis ja töökord kinnitatakse haridus- ja teadusministri käskkirjaga neljaks aastaks ning kuhu kuuluvad kõrgkoolide, ministeeriumi ja elluvijja esindajad ning akadeemilised eksperdid.

3. Programmi eesmärgid ja üldised põhimõtted

- 3.1. Programmi peamiseks eesmärgiks on tugevdada Eesti kõrgkoolides pakutava hariduse rahvusvahelisust ja lõpetajate konkurentsivõimet tööturul.
- 3.2. Programm pakub mobiilsusstipendiumeid (edaspidi *stipendium*) välismaal õppimiseks ja töötamiseks üliõpilastele ja noorteadlastele. Sihtrühmaks on õppe- ja teadustöös edukad magistrandid, doktorandid, arst-residendid ning noored teadlased ja õppejõud. Nooreks teadlaseks või õppejõuks loetakse teadlane või õppejõud, kes ei ole vanem kui 35 aastat või kellel ei ole doktorikraadi kaitsmisest möödunud rohkem kui 5 aastat.
- 3.3. Stipendiumeid võib taotleda kõikides õppe- ja teadusvaldkondades.
- 3.4. Eesti riik rahastab õpi- ja teadlasrännet ootuses, et välismaal õppimise ja töötamise kogemus:
 - 3.4.1. tõstab õpirändes osalejate kvalifikatsiooni ning panustab isiklikku arengusse;

3.4.2. tõstab õpirändes osalejate teadlikkust erinevatest õppe- ja teaduspraktikatest;

3.4.3. suurendab magistrantide, doktorantide, arst-residentide ning noorte teadlaste ja õppejõudude osalemist rahvusvahelistes koostööprojektides ja teadustulemuste avaldamist koostöös teiste riikide teadlastega;

3.4.4. võimaldab spetsialiseeruda valdkondades, mida Eestis õppida ei saa;

4.4.5. võimaldab omandatud teadmisi rakendada hiljem Eesti riigi hüvanguks;

3.4.6. suurendab osalejate võimekust töötaja ja tööandjana rahvusvaheliselt tegutseda.

4. Stipendiumite liigid ja taotlemine

4.1. Programmi raames antakse stipendiumeid lühiajalisteks õppetööga seotud välislähetusteks, pikemateks välisõpinguteks ning tervikliku õppeastme läbimiseks välisriigis. Stipendiumi taotlemise, stipendiaatide valiku, lepingu sõlmimise ja muutmise ning aruandluse täpsemad tingimused kinnitab nõukogu oma juhenditega.

4.2. Kraadiõpe välismaal

4.2.1. Toetatakse õpinguid väliskõrgkoolide magistri- ja doktoriõppe tasemeõppes. Stipendiumi saanud üliõpilane kohustub pärast lõpetamist töötama erialale ja kvalifikatsioonile vastaval ametikohal Eestis või tegema võrdväärset tööd Eesti hüvanguks.

4.2.2. Stipendiaatideks võivad olla Eesti kodanikud või siin pikaajalise elaniku elamislooga viibivad isikud, kes on stipendiumi kasutamise hetkel väliskõrgkooli magistri- või doktoriõppe tasemeõppesse immatrikuleeritud.

4.2.3. Stipendiumiga kaetakse õppimisega seotud elamis- ja sõidukulud. Vajaduspõhiselt kaetakse stipendiaadi õppekulud, ravikindlustuse kulud, lapsetoetus, kaasasoleva alaealise lapse sõidu- ja ravikindlustuse kulud ning kord õpingute jooksul erialasel üritusel osalemise kulud.

4.2.4. Stipendiumi tulemusel suureneb rahvusvahelise kogemusega õppejõudude ja teadlaste hulk Eesti kõrgkoolides ning spetsialistide osakaal Eesti avalikus ja erasektoris, sh valdkondades, mida Eestis õppida ei saa.

4.3. Välisõpingud

4.3.1. Toetatakse magistri- ja doktoriõppe tasemel välisõpinguid väliskõrgkoolide ja -teadusasutuste juures ühe kuu (30 päeva) kuni ühe aasta jooksul.

4.3.2. Stipendiaatideks võivad olla Eesti kõrgkoolide magistrandid ja doktorandid, kes soovivad osa õpingutest välismaal läbida. Punkti rakendatakse alates 1. oktoober 2017 taotlusvoorust.

4.3.3. Stipendiumiga kaetakse õppimisega seotud elamis- ja sõidukulud.

4.3.4. Stipendiumi tulemusel paraneb magistrantide ja doktorantide teadlikkus erinevatest õppe- ja teaduspraktikatest, nende osalemine rahvusvahelistes uuringuprojektides, suureneb rahvusvaheline kontaktvõrgustik ning võimekus rahvusvahelises töökeskkonnas tegutseda.

4.4. Välislähetused

4.4.1. Toetatakse lühiajalisi, kuni 30 päeva kestvaid õppe- ja teadustööga seotud magistrantide, doktorantide, arst-residentide ning noorte teadlaste ja õppejõudude välislähetusi, mille eesmärgiks on osaleda erialasel konverentsil, seminaril, kursusel või muus erialases tegevuses.

4.4.2. Stipendiaatideks võivad olla:

- Eesti kõrgkoolide magistri- ja doktoriõppe üliõpilased;
- Eesti kõrgkoolide integreeritud õppekavade edasijõudnud üliõpilased;
- Kristjan Jaagu kraadiõppe stipendiumiga väliskõrgkoolides õppivad üliõpilased;
- Eestis tegutsevad arst-residendid;
- Eesti kõrgkoolide noored teadlased ja õppejõud;
- Eesti positiivselt evalveeritud teadus- ja arendusasutuste noored teadlased, kes on seotud kõrgharidustasemel õpetamisega (sh juhendamine).

4.4.3. Stipendiumiga kaetakse lähetusega seotud elamis- ja sõidukulud.

4.4.4. Stipendiumi tulemusel kasvab Eesti noorte teadlaste ja õppejõudude teadustulemuste avaldamine koostöös teiste riikide teadlastega ja osalemine rahvusvahelistes teadusprojektides.

5. Tegevuste väljund- ja tulemusnäitajad

5.1. Programmi tulemusmõõdik tugineb Eesti elukestva õppe strateegias 2020 seatud eesmärgil, et aastaks 2020 osaleb mobiilsuses 10% Eesti üliõpilaste koguarvust. Kristjan Jaagu programm on üks kolmest¹ programmist, mille kaudu Eesti riik toetab selle eesmärgi saavutamist. Programm panustab eesmärgi täitmisel peamiselt magistri- ja doktoriõppe tasemel.

Tegevuste väljundi- näitajad kumulatiivselt	2016 (algtaase)	2017	2018	2019	2020	2021
Välislähetusteks välja antud stipendiumite arv	214	190	380	570	760	950
Välisõpinguteks välja antud stipendiumite arv	63	45	90	135	180	225
Kraadiõppe stipendiaatide arv	7	12	24	36	48	60

¹ Lisaks Erasmus Pluss ning Dora Pluss

6. Tegevuste eelarve

6.1. Eelarve jaotuse tegevuste vahel otsustab programmi nõukogu igal aastal eraldi võttes aluseks taotluste arvu ja kvaliteedi ning üldised arengud kõrghariduse rahvusvahelistumises.

	2017	2018	2019	2020	2021	Kokku
Programmi eelarve	1 126 802	1 126 802	1 126 802	1 132 802	1 126 802	5 640 010

6.2. Eelarve arvestuslik jaotus stipendiumi liikide vahel on järgmine:

Kraadiõpe välismaal	Välisõpingud	Välislähetused
42%	35%	23%

6.3. Eelarve sisaldab taotluste hindamiseks vajalikke kulusid.

7. Ministeeriumi, elluvijja ja nõukogu volitused

7.1. Ministeerium kontrollib programmi eesmärkide täitmist ja eraldatud vahendite sihtotstarbelist kasutamist.

7.2. Elluvijja ülesandeks on:

- anda iga-aastaselt nõukogule ning ministeeriumile aru programmi toetuste kasutamise, tulemuste ja eesmärkide täitmise kohta;
- kuulutada välja iga-aastased taotlusvoorud;
- korraldada sihtrühmade teavitamist;
- nõustada taotlejaid, stipendiaate ja teisi huvitatud osapooli;
- valmistada ette programmiga seotud dokumendid;
- viia läbi taotlusvoorud;
- korraldada taotluste hindamist;
- sõlmida stipendiumilepingud;
- teha väljamaksed;
- kontrollida aruandlust ja teostada stipendiumi kasutamise üle järelevalvet;
- otsustada väheoluliste erandite tegemine;
- korraldada avalikkuse teavitamist.

7.3. Nõukogu ülesanneteks on:

- kinnitada programmi juhendid ja teha elluvijale ettepanek iga-aastaste taotlusvoorude väljakuulutamiseks;
- jaotada programmi eelarve alategevuste vahel, lähtudes taotluste hulgast ja kvaliteedist ning riiklikest prioriteetidest;
- otsustada stipendiumide saajad;
- osaleda taotluste hindamise protsessis;
- teha otsuseid oluliste erandite kohta;
- teha elluvijale ja ministeeriumile ettepanekuid programmi eesmärkide või töökorralduse muutmiseks;
- nõustada elluvijat programmi rakendamisel;

- osaleda programmi tulemuste levitamisel.
- 7.4. Nõukogu kaasab taotluste hindamisse eksperte ja võib moodustada töörühmi.
- 7.5. Sihtasutusel Archimedes on programmi elluvijjana õigus teha väheolulisi erandeid, oluliste erandite üle langetab otsuse programmi nõukogu.
- 7.6. Väheolulisteks eranditeks loetakse:
- stipendiumiperioodi muutmine, sh pikendamine, kui stipendiumisumma ei suurene;
 - kraadi kaitsmise tähtaja pikendamine kuni kahe aasta võrra, kui stipendiumisumma ei suurene;
 - kasutamata stipendiumiosa ülekandmine järgmisesse õppeaastasse;
 - stipendiumi õppekulude osa suurendamine, kui seda tingib stipendiaadist sõltumatu õppemaksu tõus;
 - muud mitterahalised erandid.
- 7.7. Olulisteks eranditeks loetakse:
- stipendiumiperioodi pikendamine koos stipendiumisumma suurendamisega;
 - kraadi kaitsmise tähtaja pikendamine rohkem kui kahe aasta võrra;
 - taotluses planeeritud tegevuste oluline muutmine (sh doktoritöö teema, juhendaja, kõrgkooli muutmine);
 - makstud toetuse tagasinõudmisest loobumine;
 - muud rahalised erandid.

8. Programmi jätkamine pärast programmiperioodi lõppu

- 8.1. 2020. aastal viib elluvijja läbi programmi tulemuslikkuse hindamise, planeerides selleks eelarvesse vajalikud vahendid. Lähteülesanne kooskõlastatakse eelnevalt nõukogu ja ministeeriumiga. Hindamise tulemuste alusel teeb nõukogu ministeeriumile ettepaneku programmi eesmärkide ja rakendamise kohta uuel programmiperioodil.

9. Seosed teiste arengukavade ja programmidega

- 9.1. Programm on seotud mitmete riiklike arengukavadega, mille eesmärkide täitmine sõltub erinevate meetmete elluviimise edukusest.
- **Eesti elukestva õppe strateegias 2020** tuuakse välja, et siinsete üliõpilaste ja õppejõudude rahvusvaheline mobiilsus on madal, ning seatakse eesmärgiks, et aastal 2020 peab mobiilsusest osa saama vähemalt 10% Eesti kõrgkoolide üliõpilastest.
 - **Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014–2020 „Teadmistepõhine Eesti”** seab eesmärgiks teaduse kõrge taseme tagamise ning Eesti osaluse ja nähtavuse suurendamise rahvusvahelises T&A ja innovatsiooni alases koostöös, tuues nende saavutamiseks oluliste aspektidena välja teadlasrände mahtude suurenemise, rahvusvahelise publikatsioonide arvu ja mõju kasvu ning rahvusvahelises koostöös tehtud uuringute osakaalu.
 - **Konkurentsivõime kavas „Eesti 2020“** rõhutatakse, et mobiilsus mitmekesistab Eesti kõrgkoolide poolt pakutavat haridust, ning tuuakse välja rahvusvahelistumise eesmärgid Eesti kõrghariduse konkurentsivõime tagamiseks. Teiste hulgas loetletakse eesmärgina siinsete üliõpilaste silmaringi avardamine, teises keskkonnas kogemuse

omandamine ja kontaktide loomine, mis võimaldab hilisemas üha rahvusvahelisemas tööelus edukalt tegutseda.

- **EL programmi Erasmus+** raames pakutavad üliõpilaste, õppejõudude ja tugitöötajate õpirände võimalused toetavad Euroopa Liidu üldist eesmärki, mille kohaselt peaks aastaks 2020 olema välismaal õppimise või praktika kogemus 20% kõigist Euroopa üliõpilastest. Erasmus+ stipendiumid toetavad riiklike indikaatorite täitmist kõrghariduse esimesel astmel. Kuigi Erasmus+ on avatud kõigile õppeastmetele, ei ole selle raames pakutavad stipendiumid magistrantidele ja doktorantidele piisavalt atraktiivsed, ent ressursside mõistliku kasutamise huvides võib olla otstarbekas Kristjan Jaagu ja Erasmus+ vahendite kombineerimine.
- Programmil on lähedane seos ka kahe Euroopa Liidu struktuuritoetuste raames perioodil 2014–2020 meetme “Eesti T&A rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamine ja osalemine üle-euroopalistes teadusalgatustes” raames ellu viidava tegevusega. Need meetmed laiendavad ja võimendavad riiklikke tegevusi ja nende mõju, kuid ei asenda riiklikke programme, mis pakuvad võrdset ligipääsu kõigi kõrgkoolide ja erialade üliõpilastele ja noortele töötajatele ning toetavad rohujuuresandandi initsiatiivi.
- Kõrghariduse rahvusvahelistumine, mobiilsuse ja järelkasvu toetamise tegevus Dora Pluss toetub olulisel määral varasematest riiklikest programmidest saadud kogemustele ning selle raames pakutakse samuti magistrantide ja noorteadlaste õpirände stipendiumeid.
- Teaduse rahvusvahelistumine, mobiilsuse ja järelkasvu toetamise tegevuse Mobilias Pluss raames on samuti planeeritud toetused teadlaste ja järel doktorite rändeks, siinsete teadlaste osalemiseks rahvusvahelistel konkurssidel ja Euroopa Liidu programmilistes algatustes.

Margus Haidak
kõrgharidusosakonna juhataja